

Az olvasás volt az életem...

Elmondja Csoó Sándor dudari tsz-járadékos

A nevem *Csoó Sándor*. 1899. január 14-én születtem Dudar községben. Apám s anyám szintén ott született, mind a kettő 1866-ban. Apai ágon azonban nem dudari eredetű a család. Csoó nagyapám még Szentkirályszabadján született 1836-ban, és mint vándor iparoslegény került Dudarra. Itt aztán megtelepedett és megnősült. Bognár volt a mestersége. Nagyon szeretett mesélni az ősei múltjáról. Tőle hallottam gyerekkoromban — amit egyébként a Szentkirályszabadja név is mutat —, hogy az ottani emberek kiváltságos jogokat élveztek a királytól. A Csoó familiának is nemesi rangja volt, még mindig megvan nagyapám bibliája és benne a saját kezűleg írt név: Nemes Csoó István. Csak éppen nagyon nem volt a ranghoz. Dudaron azonban azt is szerzett valamennyit. Nagyon szorgalmas, takarékos ember volt és az 1860—1890 közötti időben vett lassanként 7 hold földet. Az ipar mellett ezen is gazdálkodott. Ez a föld maradt az apámnak, később pedig nekem. Ezen gazdálkodtam, míg csak be nem vittem a tsz-be.

Ide kívánczok, ezért itt mondom el azt is, hogy milyen volt az élet Dudaron az én gyermekkoromban, vagyis a századfordulón. Dudar olyan volt itt a Bakony közepén, mint egy sziget a tengerben. Kicsiny magyar sziget a körülvevő sváb faluk tengerében. El volt zárva a világtól, élte a maga régi — azt is mondhatnám — nomád életét. Igaz, később ez tette messze földön ismertté a nevét, mert így maradt meg az itt gyűjtött, országszerte énekelt dudari népdalok, vagy a dudari lakodalmas tánc, amely Molnár István feldolgozásában szinte a fél világot bejárta.

Az én gyerekkoromban 1100—1200 lakosa volt a falunak. Kis alacsony, szalmatető házakban éltek. Volt olyan udvar, amelyikben 6—8 család lakott. Az egy családra eső részhez 1 szoba és hozzá kémény nélküli füstös konyha tartozott. A nép fele földnélküli zsellér volt, a másik fele pedig, néhány módosabb család kivételével, csekély földdel rendelkező kisparaszt. Nyáron aratással, vagy kézicséppel kerestek gabonát, abból élt a család télen. A téli időben ölfavágással kerestek némi kis pénzt, amiből a legszükségesebb kiadásokat fedezték. Ruhára nagy ritkán került pénz, azt az asszonyok maguk készítették kenderből. Maguk vetették, nyűtték, áztatták, törtek, tilolták, gyaratták s akkor választották külön a zsáknak, lepedőnek és a legszebb virágos kenderből a női és férfi fehérneműnek valót. Utána megfonták, a fonalat fehérítették és megszövettek. A múlt század végén még csak két öltöny ünnepi ruha és két pár ünnepi csizma volt a faluban, ezt használta esküvői ruhának az egész falu fiatalága, amikor megnősült. Volt olyan ember, akin az esküvői ruhán kívül soha nem volt más, mint vászon ruha. Télen-nyáron gatyában jártak, esetleg egy szűrt akasztottak a vállukra.

Az étkezésről és az egészségügyről is sokat lehetne beszélni. Erről azonban most csak annyit említek, hogy minálunk búza ritkán akadt, inkább árpa- és rozslisztből sütöttek az asszonyok a kenyeret és persze sok krumplival, mert szerencsére krumplitermés mindig volt. A mai gyomornak bizony furcsa volna az akkori kenyér, pláne az árpalisztból sütött, mert bizony kotorta a torkot. Dehát az éhség a legjobb szakács... Orvos nemhogy a faluban, de még a közelben sem volt. Sok gyerek meghalt himlőben és torokgyíkban, vagyis diftériában. Amelyik gyereknek erős volt a szervezete és nem vitte el a himlő, abból lett a himlőhelyes felnőtt. Én bizony még sok ilyen emberre emlékszem.

A mi falunkban a századfordulón még nem sokan ismerték a petróleumot. Vagy fagygyúval, vagy jobbik esetben tökmag olajjal világítottak. És ez nemcsak a zselléreknél volt így, hanem a magukat módosabbnak tartóknál is, mert ott meg a birtokszerzési mánia nem engedett jobb életmódot. Csak annyi volt a különbség, hogy azok tehenet fejtek és disznót vágtak. Kereste is a nép a kiutat. A zsellérek is szerettek volna pár hold földet vagy egy kis házhelyet szerezni, de nem volt rá lehetőség. Úgy volt nálunk is, mint ahogyan a költő írta: „Sok urunk nem volt rest, se kába, / birtokát óvni ellenünk / s kitértorgott Amerikába / másfél millió emberünk.” 1905-től 1930-ig innen is sokan elmentek új hazát keresni, jóformán mindenki, aki

meg tudta szerezni az útiköltségre valót. Voltak olyanok is, akik munkát vállaltak a hajón.

Még egy érdekes szokást megemlítek, mielőtt magamról beszélnék. A falu lakossága mind magyar volt és mind jó énekes, jó nótás. Ha valahol halott volt, a község vénei meg jó énekesei mind elmentek virrasztani. Az első néhány ének után megkínálták a virrasztó társaságot pálinkával. Ha nem is volt nagyon erős, de ahhoz megfelelt, hogy éneklés közben előjójjon a szunnyadó magyar virtus. Az is megtörtént, hogy egyszerre két éneket kezdtek, két pártra szakadtak. A végén már nemcsak halottas ének ment, hanem nóta is, szinte úgy, mint ahogyan Szabó Dezső írta *Az elsodort falu-ban*, csak éppen a kocsmába nem vitték el a halottat.

Most aztán megpróbálok arról beszélni, hogyan kaptam rá az olvasásra és milyen változást hozott ez az életemben. Azzal kezdődött, hogy 7 éves koromban iskolába mentem. Édesanyám gondoskodott róla, hogy rendesen eljárjak, még azt is megtette, hogyha nagy hó volt, elvitte a hátán. Abban az időben minden gyereknek volt egy tarisznyája, abban vitte a palatáblát és az olvasókönyvet. Akkor még délelőtt és délután is volt tanítás. Az I—II. osztályba egész tanévben jártam, de a többibe már csak késő ősztől kora tavaszig, mert akkor már adtak otthon dolgot. Akinek volt lábbelije, azaz csizmája, az télen mind rendesen eljárt iskolába, de akadtak olyan családok, akiknek a gyerekei sose jártak. Már az én iskolás koromban is büntetéssel fenyegették a szülőket, de a nagyon szegények azt mondták: ruházzák fel a gyereket és akkor mehet az iskolába. Sokat tudnék mesélni arról, hogy voltak olyan módosabb gyerekek, akik sose hiányoztak, mégse vette be a fejük a tudományt, és voltak olyan szegényebbek, akik csak akkor mehettek, amikor jó idő lett, mégis utolérték a többi a tanulásban. Én is dicsekvés nélkül elmondhatom magamról, hogy könnyen tanultam. Mikor elsöben megtanultuk a betűket, ha kétszer elolvastam egy olvasmányt, már kívülről elmondtam. Sokszor kaptam azért körmöst, mert nem ott mutattam, ahol kellett volna. A szorzótáblát kiválóan tudtam és később is nagyon könnyen tanultam. Nagyon szerettem a földrajzot, az egyháztörténelmet, a magyart, csak az alkotmányt nem. A Habsburgok miatt. Akkor ugyanis már olvastam az 1848-as szabadságharcról.

A felnőttek abban az időben inkább mesélni szoktak. A hétfejű sárkányról, a hajdani betyárokról, a boszorkányokról, a verbuválásokról, a szabadságharcról, a jó beszédes, Hány János-szerű emberek meg arról, hogy ki hol volt katoná és ott milyen élményei voltak. De azért olyanok is akadtak, akik olvastak. A módosabbak inkább csak a bibliát, a nyugtalan vérű szegényebbek pedig a Grimm meséket és a Rinaldo Rinaldinit. Én 10 éves koromban olvastam az első könyvet, én is a Rinaldo Rinaldinit, és nagyon élvezetesnek találtam. És elolvastam a mindenkori kalendáriumot. Egy ilyen kalendárium vezetett el aztán a rendszeres olvasáshoz. A hátsó oldalán 5—10—20 filléres füzeteket hirdettek. Sokszor átnéztem ezek jegyzékét. Az is oda volt írva, hogyan lehet megrendelni. Ha valamiből kaptam egypár fillért, megtakargattam és mikor összejött 40—50 fillérem, nem cukrot vettem rajta, hanem a füzetekből rendeltem. Ez volt életem első üzleti levele. Úgy emlékszem, kétszer rendeltem belőlük. Azt bizony már nem tudom megmondani, mik voltak ezek, csupán két címre emlékszem: *Nincs párja a Molnári bakának*, a másik meg *A hét sváb*. Utána már 1 koronás füzeteket rendeltem, cím szerint abból is csak kétfőre emlékszem: *Csiszér Ádám* és *A veres szemű falu*. A Csiszér Ádám még mindig megvan, de a többi már nincs, mert én nem sajnáltam odaadni, ha kérte valaki. Közben rákaptam a bibliára, azt is olvastam. Utána meg ami jött, mindent elolvastam, csak betű legyen. Értékes könyvhöz bizony alig lehetett hozzájutni a faluban. Engem azonban azok az 1 koronás füzetek is sok új dologra és nagyon sok emberségre megtanítottak. 16 éves koromban már a Néplap című újságra is előfizettem.

Közben vége lett az első világháborúnak és a forradalom is balul ütött ki. Nekem is megszaporodtak a gondjaim, szerelmes lettem Papp Júliába, aki 1920. június 1-én a feleségem is lett. Édesanyám rá két hónapra meghalt, apámat nem nagyon érdekelte semmi, így aztán én vettem át a kis gazdaság irányítását. Akkor csak olyan újságokat és könyveket olvastam, amelyekben gazdasági tudósítások is voltak.

Néhány évvel később aztán komolyabb könyvekhez is hozzájutottam. 1923 elején megalakult a Református Dalárda, annak elejétől fogva tagja, sőt a harmadik év után már elnöke voltam. Az iskola igazgatója volt a karnagyunk, aki tudta, hogy nagyon szeretek olvasni. Az egyik délután üzent értem. Ott volt nála egy könyvügynök, aki Mikszáth összes műveit árulta. Mondta az igazgató, hogy ő megrendelte és én is hagytam magam rábeszélni, hogy 9 havi részletre megvegyem. Megbántam aztán később, amikor fizetni kellett, de akkor már nem lehetett visszacsinálni. Végülis, ha nem is 9, hanem háromszor annyi idő alatt kifizettem és nagyon örültem a könyveknek. Egy híjjával most is megvannak. Nagyon szép lila vászon kötésben, arany nyomással. El is olvastam valamennyit.

A következő lépés az volt, amikor megismerkedtem a népi írók könyveivel. Ennek is megvan a maga története. 1931 nyarán három fiatal művészember jelent meg Dudaron. Amint később megtudtam, gyalog indultak el Pestről a Balaton déli partjának, onnan Keszthelynek, vissza az északi oldalra és neki a Bakonynak. Ke-resték azt a helyet, ami nekik tetszene, és a vége az lett, hogy Dudaron kötöttek ki. Az egyikkel közelebbről is megismerkedtem. Egyik este bejött a feleségével a kocsmába és nekem első látásra megtetszett. Odahívtam az asztalhoz: Művész úr, igiton meg velem egy pohár bort. Oda is jött és attól kezdve tart köztünk a barátság. *Bencze László*, a mostani Kossuth-díjas festőművész volt. Utána többször volt a lakásomon is, és persze, az olvasás is szóba került. Kérdezte, mit szoktam olvasni? Nagyon meglepődött, amikor soroltam egyik Mikszáth könyvet a másik után. Attól kezdve aztán ő látott el olvasnivalóval, ő adta a kezembe Móricz és a népi írók könyveit. Hogy csak példaként említsek néhányat: Móricz: Sárarany, Szabó Dezső: Az elsodort falu és a Ludas Mátvás füzetek, Szabó Pál: Békalcse, Ilyés: Puszták népe, Veres Péter: Számadás, és mivel Petőfit, Aranyt meg Vörösmartyt már ismertem, Ady és József Attila verseit. Nem is tudnám megmondani, hogy ezek közül melyik tetszett legjobban, vagy melyikből mi tetszett, mert nekem minden olyan könyv tetszett, amelyik azért íródott, hogy feltárja a nép baját, nyomorát és próbált rá orvosságot keresni. Egy biztos: az csak a verseket nézem is, Petőfi, Ady, József Attila forradalmi versei, amelyekből többet meg is tanultam, énrám annyira hatottak, annyira feltűzeltek, hogy még ma is történelemcsináló erejűnek érzem őket, ha sok mindenben már nem aktuálisak is.

A könyvek mellett újságokat és folyóiratokat is olvastam, több folyóiratot járatlam is. Hogy miket? Hát a Kamarai Értesítő-t, a Magyar Elet-et, a Kelet Népet, az Elet és Egészség címűt.

Hogyan kerültem a Szabó Dezső ünnepségre, ahol először láttál? 1939. május 20-án, az író 60. születésnapján rendezték ezt az ünnepséget a mai Erkel Színházban. Az íróknak az volt a kívánsága, hogy egy falusi parasztember üdvözlője. De a szervezők között nem volt senkinek falusi ismerőse, csak Bencze Lászlónak én. Írt hát nekem, hogy vállalnám-e? Szabó Dezső könyveit és a füzeteket akkor már ismertem, egy napi gondolkodás után megírtam, hogy vállalom. Az ünnepség előtti napon felmentem Pestre. Másnap reggel Bencze és Benczéné elvittek Szabó Dezsőhöz, bemutatattak neki, hogy a magyar parasztság nevében én fogom köszönteni. Szívélyesen fogadott bennünket és akkor nem láttam, hogy engem nagyon latolgatott volna, csak később mondta el a bizalmasainak, azok meg nekem, hogy azt gondolta amikor meglátott: — Úr Isten! Mit fog ez a kis emberke szólni? De utána mindjárt azt is hozzátette magában: nem baj, ha egy szót se tud szólni, az a fontos, hogy a falut, a parasztságot képviseli. De nem így történt.

Este 8-kor kezdődött az ünnepség. Elsőnek egy énekkar Bartók számokat énekelte. Utána én következtem. Persze, idehaza írtam egy beszédvázlatot, de azt Bencze barátom átírta. Amint az ének elhangzott és a függöny bezárult, odajött egy rendező, asztalt meg széket akartak hozni, de én azt mondtam, nem kell. Ő megmutatta, hova álljak és merre forduljak, mert arra van Szabó Dezső. Ahogy félrelépett, az a két hatalmas brokát függöny szétszaladt és a nagy reflektorok fénye, mint a villám, megvilágított, de meg nem ingatott. Addig vártam, míg az utolsó köhintés is megszűnt és akkor kezdtem el beszélni.

Mint a parasztság képviselője, a földéhségről beszéltem. Mikor ezt röviden elmondtam, akkor köszöntöttem Szabó Dezsőt ezekkel a szavakkal: „Üdvözlöm, mint kiáltó szót, mint a magyar parasztság nagy pörének a képviselőjét!” Mikor ezt kimondtam, szűnni nem akaró tapsorkán tört ki. Nem is szólhattam többet, mert az ováció mindaddig nem szűnt meg, míg csak a függönyt le nem eresztették. Mikor szünet lett, engem majd szétszedtek. Éjjel után két óráig tartott az ünnepség. Akkor elmentünk a Baross kávéházba. Szabó Dezső vidám volt és maga mellé ültetett. Akkor nekem nem szólt róla, csak később mondta el a barátainak, hogy nagyon szép volt az ünnepség, de azért annak a kis parasztembernek a beszéde tetszett a legjobban. Ezt nekem a Bencze barátom mondta el.

— Hogy mi hasznom volt az olvasásból? Hát az nyitotta ki a szememet. Az olvasmányokból tudtam meg, hogy másként is lehetne élni. Amikor gazdálkodni kezdtem, a különböző szakújságokból jöttem rá, hogy mennyire elavult a mi falunk régi-módi gazdálkodása. Addig is láttam jártamban-keltemben, hogy a környező sváb falvakban jobban gazdálkodnak, az olvasmányaimból ennek az okát is megértettem. Azokban a falvakban volt néhány olyan ember, akikkel törődtek a vezetők, megtanították őket az állattenyésztés minden csínjára-bínjára és arra, hogy a földből hogyan lehet több hasznot kivenni. Faluról-falura járva meglátogattam őket és amikor megmértem őket a tudomány mérlegén, kiderült, hogy kevesebbet nyomnak, mint én. Akkor érelődött meg bennem az elhatározás, hogy kimozdítom a fa-

lumát a maradiságból. A dalárdista tagokból sikerült egy sejtet összehozni és megalkotottuk a gazdakört. Újságokat járatunk, könyveket vettünk. Az összejöveteleken felolvasásokat tartottam, vagy a gyakorlatban már bevált, vagy még csak érelendő gondolatokat elmondtam, megvitattuk, megbeszéltük. Vagy ha valami állami akció volt, mint pl. nemesített vetőmag beszerzés, trágyatelep, vagy szilvaaszaló építés stb. én mindent megfogtam és nemcsak magamnak, hanem másnak is kijártam. Csak a kezdet volt nehéz. Mikor látták az emberek, hogy jól jártak, megszűnt a bizalmatlanság.

Az olvasás hívta föl a figyelemem a kiállításokra is, amikből megint sokat tanultam. Olvastam az újságból 1928-ban, hogy a Veszprémi Gazdasági Egyesület 60 éves fennállása alkalmával mezőgazdasági kiállítást rendeznek. Mi is elmentünk a feleségemmel. Addig ilyesmit sose láttam és sok mindent tanultam. 1935-ben Pápán a Tanítóképző országos termében és mellette a vásártéren volt egy nagyszabású kiállítás. Elhatároztam, hogy ide már több barátomat is elviszem, de csak kettőt sikerült rábeszélnem, a ma is élő Szendi Sándort és Bittmann Istvánt. Nekik is nagyon tetszett, amit láttunk, és ezt már három ember mondta el a faluban. Annyira felbuzgaltuk az emberek érdeklődését, hogy utána többen is érdeklődtek, hogy szóljak ám a legközelebbi kiállításról, mert ők is eljönnek. Utána már többször is és többen mentünk Pestre a mezőgazdasági kiállításra, de a módosabbak közül soha nem jött senki.

Az olvasás révén tudtam meg azt is, hogy másfelé mennyi tanfolyamot szerveznek. Ennek is utána jártam. Volt a megyénél egy Makai nevű, nagyon lelkes szervező ember, ref. iskolaigazgató, aki kijött a körjegyzőségre. Azt javasoltam, hogy először főzni tanítsák meg az asszonyokat, azután varrni, majd szőni. A tagok toborzását is vállaltam. Így is lett, minden évben volt egy-egy tanfolyam. Csakhogy nem volt ezeknek a megszervezése olyan egyszerű, mert sokan nem akarták megérteni a jelentőségét. Ha a fiatalasszonynak vagy lánynak lett volna is kedve, de az idősebbek ellenezték, a rábeszélésnek vagy a meggyőzésnek az egész család előtt kellett történni. Tudni kellett azt is, hogy melyik családnál kinél kell kezdeni a meggyőzést. Semmi esetre se annál, aki hajlandóságot mutatott, hanem vagy az anyjával vagy az anyósával, sőt olyan hely is volt, ahol a nagymama is beleszólt. Jaj volt, ha rossz helyen kezdtem a beszédet, mert akkor eleve kútba esett a dolog. Végülis sikerült 20—22 személyt összeszedni az első tanfolyamra. Mikor vége lett, mindén család örült, akinek csak ott volt a hozzátartozója. A többi tanfolyam aztán már könnyebben ment. Sőt amikor megnyílt Veszprémben a Bakony-Balatonvidéki Népfőiskola külön a legények és külön a lányok részére, oda is elment a faluból 2—2 lány illetve legény.

— Hogyan lettem képviselő? Március 23-án szabadult fel a falu. 26-án már dolgoztunk a határban, szántottunk a tavaszi alá. Rá két hétre jött a faluba Pestről két fiatalember és megkezdődött a földosztás. Nagyon kevés volt a felosztható föld, azoknak se nagyon jutott, akiknek semmi földjük nem volt, így én nem is mentem igényelni. De azért egyszer elmentem a község házára beszélgetni a két fiatalemberrel. Kérdeztem tőlük, mi újság Pesten, milyen politikai pártok vannak? Ők Nemzeti Parasztpártiak voltak és a kezembe adtak egy írást: *Felhívás a Dunántúl népéhez*. Aláírva a pártvezetőség neve: Veres Péter, Erdei Ferenc, Darvas József, Szabó Pál, Ilyés Gyula, Kovács Imre, csupa olyan név, akiknek a könyveit már ismertem. Hazavittem a lapot, elolvastam és nyomban elhatároztam, hogy belépek a Parasztpártba. Elmentem Veszprémbé, megkerestem a párt megyei központját. Ott láltam Szentiványi Kálmánt, akinek az írásait már szintén ismertem, ő volt a megyei titkár és a Megyei Földbirtokrendező Tanács elnöke. Előadtam a szándékomat és úgy látszik, megtetszettem neki, mert mindjárt megbízott, hogy ne csak Dudaron, hanem a környéken is szervezzem a pártot.

Így is lett. Jártam a falvakat és hetenként küldtem a jelentéseket. Közben azonban szervezkedni kezdett a Kisgazda Párt is. Hívatott az akkori jegyző a község házára és valósággal könyörgött, álljak át közéjük. Én azonban kerekem megmondtam, hogy nem hagyom cserben a szegényeket, akik közé magam is tartozom.

De kanyarodjunk vissza a képviselőséghez. Eljött az aratás ideje, június 29-én Péter-Pálkor én is megkezdtem a rozs aratását. Délután megállt egy autó a föld végén, kiszálltak belőle négyen és egyenesen jöttek hozzám. Megálltam a kaszálás-sal és sorban bemutatkoztak. Szentiványi, akit már ismertem közülük, elővette a tárcáját, kivett belőle egy írást, hogy olvassam el. Átnéztem, hát a nemzetgyűlési képviselői megbízatásom volt Veres Péter pártelnök és Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök aláírásával. És ezek is azt mondták, mint valamikor Jézus a tanítványainak, hogy hagyjanak mindent és kövessék őt. Nekem is ott kellett hagynom a munkát és el kellett mennem Veszprémbé. Jártuk a falvakat, bátorítottuk a népet, rendelkezünk az elhagyott javakkal, döntöttünk a földosztás vitás kérdéseiben, és el se tud-

nám sorolni, mi mindent csináltunk. Rengeteg volt a munka. Hát így lettem képviselő.

Hogy azóta mi mindent csináltam, hogy a magam módján segítem a nép sorsának jobbrafordulását, azt el se tudnám sorolni. A Földművelésügyi minisztérium megalakítása, a cukorrépatermelés megszervezése, a szarvasmarhák törzskönyvezésének a népszerűsítése, a falu népművelési munkájának a vezetése — munka akadt bőven. Én voltam a tanácsok megalakulásától kezdve községi és járási tanács tagja, és képviselőválasztásokon a választási bizottság elnöke, a Népfront elnöke és a falu első termelőszövetkezetének az elnöke és még sok minden. De koromra való tekintettel már kértem a felmentésemet minden alól, jelenleg nincs is más funkcióm, mint a Zirc és Vidéke ÁFÉSZ vezetőségi tagsága.

A családomról is valamit. Hat élő gyermekem van, egy fiú és öt leány. Van tizenegy unokám és egy dédunokám. És amire büszke vagyok: aki abban a korban van közülük, az mind szeret olvasni. Elmesélek egy kis esetet. Most március 18-án volt Sándor fiamnak és Sanyi unokámnak, április 10-én meg Zsolt unokámnak a névnapja. Kaptam egy kis ajándék pénzt, gondoltam, veszek nekik könyvet a névnapjukra a szövetkezeti boltban. Megvettem a Légy jó mindhalál-ot, gondoltam, ez már komolyabb könyv, jó lesz a Zsoltinak. Sanyikának megvettem a Kincskereső kisködmön, az apja Sándornak meg Jókai könyvét, a Görögtűz-et. Alighogy hazajöttem a könyvekkel, jön a Zsolti az apjával. Mondom neki: na fiam, vettem neked a névnapodra egy szép könyvet, elviheted. Kitakarja a papírból és azt mondja: Nagypapa, ez nekünk megvan, ezt én már olvastam! — Hát a Kincskereső kisködmön? — Azt is olvastam! Hát így lett a Légy jó mindhalál a Sanyikáé, a Zsoltinak meg kell keresnem egy komolyabb könyvet.

— Hogy én mit szerettem olvasni? A mezőgazdaságról szóló könyveket, cikkeket és a népi írók műveit. A mezőgazdaságit azért, mert szakmába vágó volt, a népi írók műveit meg azért, mert azokban mindig a nép sorsáról volt szó, ami nekem szívügyem volt és az is lesz, míg csak élek. Most egy őszinte szót mondom. Ne gondold ám, hogy én annyit olvastam, amennyit szerettem volna. Tavasztól őszig csak újságokat olvastam, igaz, hogy erre mindennap szakítottam időt. De könyveket csak télen. Mióta nyugdíjas, illetve hát járadékos vagyok, több könyvet elolvastam, mint azelőtt tíz év alatt. Egy könyvet mégis megemlíthetek, aminek nagyon sok hasznát vettem. Említettem már, hogy a húszas évek elején megalakítottuk a dalárdát és a gazdakört. Volt akkor egy könyv, amit a szomszédommal együtt nagyon szeretünk: a Napkelet lexikon. Ha újságban vagy könyvben valami olyasmit olvastam, aminek az értelmét nem tudtam, nem nyugodtam, míg meg nem fejtetem. Ennek a lexikonnak a magyarzataiból tanultam meg sok idegen szónak az értelmét.

Hogy járnak-e könyvtárba a falubeliek és többen olvasnak-e mint régen? Hát van könyvtár a faluban, meg látogatják is, de inkább csak iskolás gyerekek. Ennek azért örülök, mert a magam esetéből tudom, hogy aki egyszer rászokott az olvasásra, az nem tud nála nélkül élni. Annak viszont nem örülök, hogy elég sokszor megfordultam a könyvtárban, de se idő, se fiatal parasztemberrel még nem találkoztam ott. Beszélgettem olyan emberekkel, akik nem fizikai munkások, hanem teyük fel örök. Mondtam nekik, miért nem visznek valami olvasnivalót, jobban telne az idő, de azt felelték, elálmósodnak rajta. De ha arra vagyunk kíváncsiak, hogy mennyien olvasnak, nemcsak a könyvtárt kell nézni. Aki pl. a bányánál valamilyen vezető beosztásban van, annak otthon is van könyvtára. Meg jár a faluba sokféle napi- és hetilap. Két postai kézbesítő van, és alig bírják széthordani az újságokat. Egyszóval már művelődik a falu. A rádió, a tévé, ez mind a műveltséget terjeszti, csak egyedül a parasztság nem akar könyvet olvasni. Habár a parasztság már kisebb százaléka a falunak. De nem vetek neki hosszú időt, olvasni fog az egész falu.

Hogy én olvasok-e? Hát természetesen. Most már értelmesebben, mint régen. Ami azelőtt nem nagyon érdekelt, nem igen maradt meg bennem. Most meg csak úgy szeretek olvasni, ha a figyelmem teljesen arra van, amit olvasok.

Milyen könyveket olvasok? Felsorolom amit 1971. augusztus 1-től elolvastam. Vekerdő László: Németh László alkotásai és vallomásai tükrében; Erdei Ferenc Csongrád megyéről szóló könyve, a Város és vidéke; Varga Domokos: Erdőkerülőben; Látos Sándor két könyve, Az eke visszafordul és a Parasztkok imádkoznak. Majusban volt két éve, hogy idekerült hozzánk egy 40 éves, parasztszármazású református pap, ezeket ő ajánlotta, meg is vettem és el is olvastam mind a kettőt. Németh László: Égető Eszter. Ezt is megvettem. A könyvtárból hoztam ki: Németh László: Szeretem az igazságot c. könyvét, el is olvastam, meg Németh Lászlónak egy másik művét, az Iszonyt is. Valamikor olvastam már, de most, hogy a tévében adták, megint elolvastam Mikszáth: A fekete város című regényét. Aztán ha már megvettem a fiamnak, magam is elolvastam Jókaitól a Görögtűz-et. És most fejeztem be Tolsztoj Felátadás című regényét. Hát remélem, meg vagy velem elégedve. Ha meg akarsz

vizsgáztatni, vissza is mondom neked mindegyiket, de nemcsak a tartalmukat, hanem még azt is, amit a sorok mögül értettem.

— Volt-e értelme, hogy olvasó emberré lettem? Az olvasás volt az életem, és most is az, meg a nóta. Ha eljutok oda, hogy már nem tudok olvasni és nótázni, elni se kívánok tovább... Mert az olvasás mellett a nótát, illetve hát a szép népdalokat is szeretem. Van jó alsó-felső ruhám, szeretek rendesen járni és néha-néha benézek a közeli bisztróba. Tudja a falu népe, hogy szeretek énekelni, és ha ott vagyok, nem hagynak békén, míg nem csatlakozom hozzájuk. Én nem tudom, de mostanában olyan sok a rossz hallású fiatal! Mondják is mindig: mi lesz, ha maguk kihalnak, ki segít nekünk nótázni?...

Lejegyezte: K ö n c z ö l I m r e

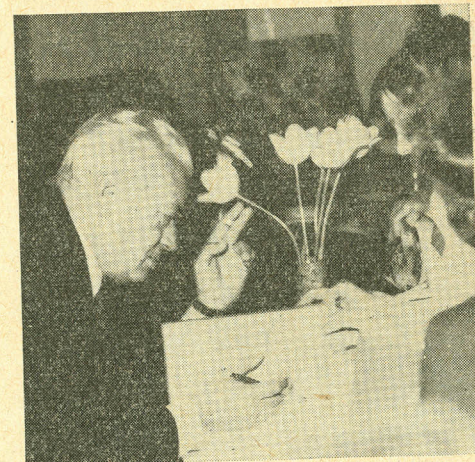
Darvas József köszöntése a Híradástechnikai Anyagok Gyárában

Két évvel ezelőtt, Veres Péter emlékestünk után Fábian Zoltán ezt írta a Könyvtáros 1970 decemberi számában: „Mit tehet egy üzemi könyvtár? Többet, sokkal többet, mint azt sokan véljük. Erre jeles példa az, ami Vácott történt a Híradástechnikai Anyagok Gyárában könyvtárában.”

A feltett kérdés minket tovább kötelezett, az üzemi könyvtáraknak pedig útmutatást nyújtott. Azóta, 1971 tavaszán „ébresztettük” emlékestünkön Sarkadi Imrét. Vállalatunk dolgozói mellett Vác középiskolás diákjai is megismerhették az író, aki új szintet hozott felszabadulás utáni prózairodalmunkba. Halálának körülményeiről is beszélgettünk a jelen volt barátokkal, kortársakkal.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy egy kis üzemi olvasótábor is tehet szolgálatot az irodalom népszerűsítésének. 1971 őszén Nagy Lászlóval rendeztünk költői estet. Nagy élmény volt Berek Kati versmondása, aki többek között Nagy Lászlónak erre az alkalomra írt, Veres Péterről szóló versét is bemutatta. Az irodalmi est anyaga azóta a váci középiskolákban több rendhagyó irodalomórán elevenedett fel. A műsor magnófelvételt pedig több ifjúsági klubban is bemutatták.

Ez év tavaszán Darvas Józsefet ünnepeltük 60. születésnapja alkalmából. Az irodalmi est jelentőségét hangsúlyozta Ilyés Gyula részvétele is. Darvas József munkásságát Czine Mihály méltatta, Fėja Géza pedig a kortárs emlékező hangján szövegezte Darvas József pályakezdéséről.

Darvas József beírja nevét a „Sarkadi Imre” szocialista brigád naplójába

A 450 főnyi hallgatóság soraiban ott voltak az üzemi szocialista brigádok képviselői is. A könyvtár munkásolvasói-ból alakult irodalmi csoport Darvas József felszabadulás előtti, jórészt ma ismeretlen cikkeiből, írásából tartott bemutatót. Ennek anyagát a könyvtár gyűjteményéből válogatták.

Az est azt bizonyította, hogy az irodalom iránti érdeklődést tartalmas és életményszerű könyvtári rendezvényekkel élesíteni, fokozni is lehet.

Petővári Gyula
könyvtáros

AZ ESEMÉNYNAPTÁR 1972. 2. száma megemlékezik Dózsa Györgyről, bőségesen válogató bibliográfiát és irodalmi szemelvényeket közöl róla; bemutatja a Lenin-békedijas írókat, felsorolja magyarul megjelent műveiket, és a róluk szóló tanulmányokat; végül azokat az amerikai írókat is megismerteti, akik a 125 évvel ezelőtt született, magyar származású J. Pulitzer újságíró és lapkiadó, az amerikai újságvilág egykori „királya” által alapított Pulitzer-díjban részesültek, mint a „közösségi erkölcsöt és művelődést szolgáló” alkotók.